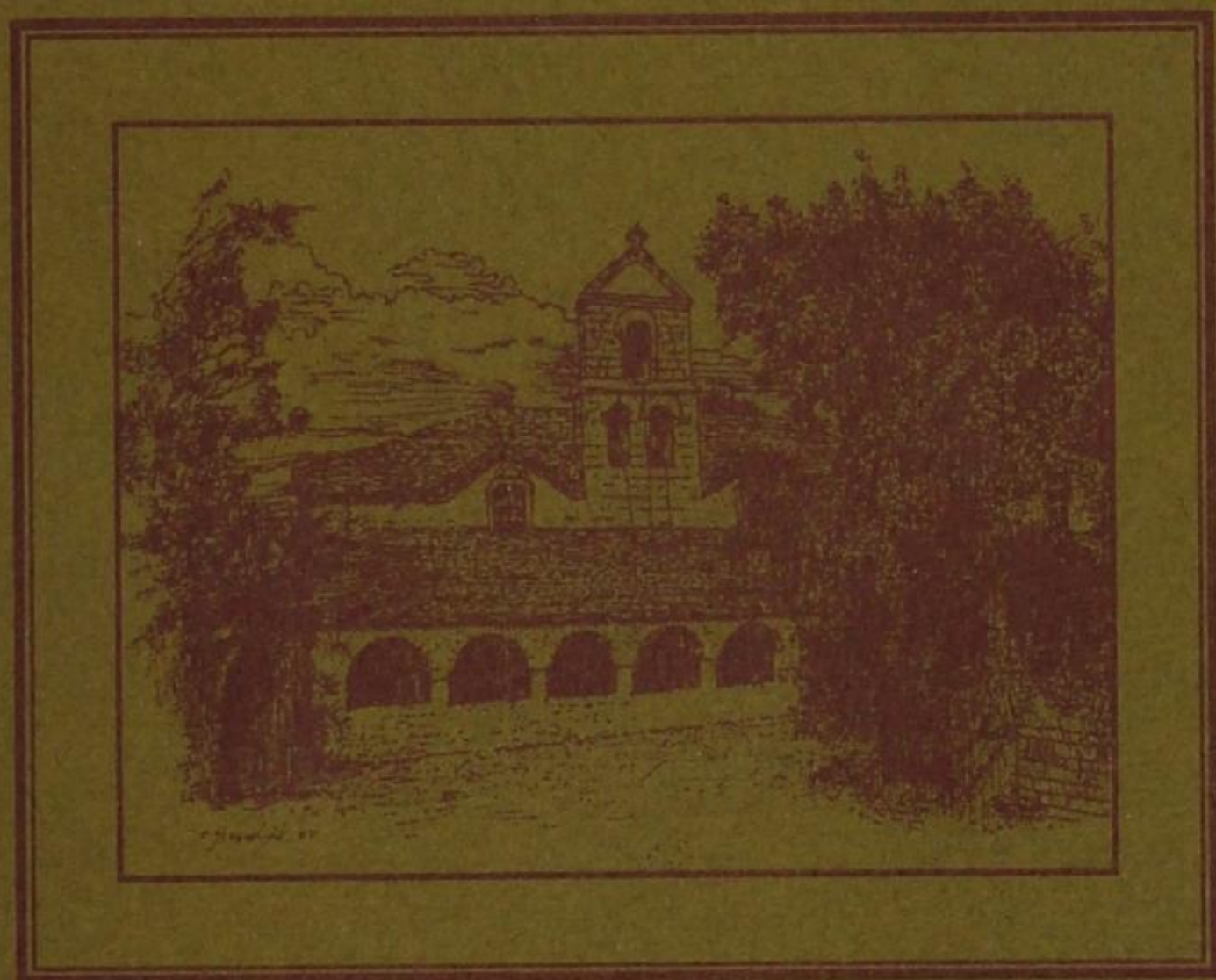

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΥΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΝΟΣ ΔΗΜ. ΤΖΙΟΒΑΣ

ΟΙ ΛΕΗΛΑΣΙΕΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΑΛΒΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗΣ ΔΡΥΪΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΠΟΛΕΜΟ (1912-1913)

Μετά από την άλωση των Ιωαννίνων, τα ελληνικά στρατεύματα, είχαν αρχίσει νέες επιχειρήσεις προς βορράν της πόλεως και στις 3 του Μάρτη του 1913, τις απογευματινές ώρες, βρίσκονταν σε απόσταση 5 χιλιομέτρων από το Αργυρόκαστρο.

Η προέλευση του ελληνικού στρατού ήταν ταχύτατη και στις 6 του Μάρτη του 1913 είχε καταλάβει τη Χειμάρρα, το Τεπελένι, το Κουρβελέσι και τους καζάδες Λεσκοβικίου, Κολωνίας και Κορυτσάς¹.

Από την άλλη πλευρά, τα υπολείμματα του τουρκικού στρατού και οι άτακτοι Αλβανοί μισθοφόροι, που βρίσκονταν έξω από τη ζώνη της οχυρωμένης τοποθεσίας του Μπιζανίου², υποχωρούσαν προς τα ενδότερα της Ηπείρου λεηλατώντας τα χωριά και τις πόλεις, που βρίσκονταν στο δρομολόγιό τους³. Από αυτές τις λεηλασίες δεν γλύτωσαν ούτε και οι εκκλησίες της ενιαίας Ηπείρου, αλλά ιδιαίτερα ψηλά ήταν τα ποσοστά των καταστροφών, τόσο στην επαρχία Ιωαννίνων⁴, όσο και σ' αυτή της Δρυϊνουπόλεως, όπως θα δούμε αμέσως παρακάτω:

Οι καταστροφές στις εκκλησίες, τα μοναστήρια και τα σχολεία της

1. Βλ. Διον. Κόκκινου, Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδος, εκδοτικός οίκος "Μέλισσα" τόμος Γ, Αθήναι 1971, σ. 1020. Πρβλ. Πάνου Δημ. Τζιόβα, Γερβάσιος Ωρολογάς, Μητροπολίτης Κορυτσάς Βορείου Ηπείρου, εκδόσεις Ι.Β.Ε., Ιωάννινα 1980, σ. 98.

2. Βλ. Β. Κραψίτη, Της Λευτεριάς, Αθήναι 1980, σ. 42. Πρβλ. Πάνου Δημ. Τζιόβα, Οι ζημιές που προκάλεσαν οι Αλβανοί και τα τουρκικά στρατεύματα στην επαρχία Ιωαννίνων κατά τη διάρκεια της Πολιορκίας (1913), Ιωάννινα 1994, σ. 325 (ανάτυπο από το Ηπειρωτικό Ημερολόγιο εκδόσεις ΕΗΜ).

3. Δημ. Σαλαμάγκα, Καθώς χάραζε η λευτεριά, Γιάννινα 1963, σ. 188.

4. Πάνου Δημ. Τζιόβα, ό.π., σ. 325 μαζί με τη σχετική βιβλιογραφία.

μητροπολιτικής επικράτειας Δρυϊνουπόλεως, μας δίνονται από τον τότε Μητροπολίτη Βασίλειο⁵, ο οποίος συγκέντρωσε αναφορές από πολλά χωριά της επαρχίας του, τις οποίες έγραψε σε μικρό τετράδιο αριθμημένο (σελ. 1-26), που έχει διαστάσεις 0,21x0,26 εκατ. Όλες οι αναφορές είναι γραμμένες σε κόλλα ρηγέ, με κόκκινη μελάνι και φέρουν τα ονοματεπώνυμα των επιτρόπων και των ιερέων και από αυτές μαθαίνουμε ότι, ιδιαίτερα, είχαν πληγεί τα χωριά των τμημάτων Δελβίνου, Αγίων Σαράντα και Βούρκου⁶.

Το περιεχόμενο του ανέκδοτου αυτού τετραδίου είναι το παρακάτω κατά πιστή αντιγραφή από το πρότυπο, που βρίσκεται στο Αρχείο της Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως.

"Κατάλογος

Ζημιών Προξενηθεισών υπό Τουρκαλβανών εις διάφορα χωριά της επαρχίας Δρυϊνουπόλεως κατά τον Τουρκοβαλκανικόν πόλεμον:

ΤΜΗΜΑ ΔΕΛΒΙΝΟΥ

Χωρίον Δίβρη

Ζημιαί προξενηθείσαι υπό Τουρκαλβανών εν ταις εξης εκκλησίαις του χωρίου Δίβρης:

A) Εν τη Κεντρική εκκλησία "Η Γέννησις της Θεοτόκου" των δύο συνοικιών Καβαλαρατίου και Μεσσιανού:

150 οκάδες λάδι προς 1,50 δρχ. δρχ. 225

Ιερά άμφια μετά διαφόρων ιερών σκευών

(δηλαδή βιβλία, αργυρούν Ευαγγέλιον, αργυρούν

άγιον ποτήριον, 2 μανδήλια αργυρά,

ιερατικάί στολαί, επιτάφιος, εξαπτέρυγα

κολυμβήθρα, ιερά μανουάλια, πολυέλαιος)

δρχ. 500

εν λιθόκτιστον μαγαζιον εκκλησίας

» 2500

5. Για το Μητροπολίτη Βασίλειο Παπαχρήστου μαζί με τη σχετική βιβλιογραφία βλ. Φωτίου Γ. Οικονόμου, Η εκκλησία εν Βορείω Ηπείρω Αθήναι 1969, σ. 44.

6. βλ. Πάνου Δημ. Τζιόβα, ό.π., σ. 100 κ.ε. Πρβλ. Γεωργίου Χ. Παπαδοπούλου, Η Εθνική ελληνική μειονότης εις την Αλβανίαν και το σχολικόν αυτής ζήτημα, ιστορικόν αρχείον (1921-1979), εκδόσεις Ι.Β.Ε., Ιωάννινα 1985, σ. 45.

Εν Σχολείον ⁷ μετά του κάτωδι μαγαζίου	» 1.200
B) Εν τη εκκλησία Αγίου Σπυρίδωνος	
30 οκ. λάδι προς 1,50 δρχ.	» 45
Μία εικόν Ρωσσίας μετά καλύμματος ψευδαργύρου	» 25
Γ) Εν τη εκκλησία Αγίου Μαρτιανού	
40 οκάδας λάδι προς 1,50	» 60
	ΣΥΝΟΛΟ 15.355
	ΕΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΝ 15.355
Δ) Εκκλησία "Εισόδια θεοτόκου" Συνοικίας δέκα τρεις της Δίβρης	
30 οκάδες λάδι	» 45
Ιερά άμφια και σκεύη εκ κασσιτέρου αξίας	» 400
Ε) Εκκλησία "Αγία Τριάς"	
50 οκάδες λάδι	» 75
Ιερά άμφια, σκεύη, βιβλία, αργυρούς στέφανος εικόνων, Μανδήλαι	» 600
ΣΤ) Μονή Αγίου Νικολάου ⁸	
100 οκάδες λάδι	» 150
Ιερά σκεύη άμφια και βιβλία κ.τ.λ.	» 400

7. Το Σχολείο της Δίβρης είχε ιδρυθεί το 1870 και έφερε τον τίτλο "Κεντρική Σχολή". Την σχολή συντηρούσε η Σταυροπηγιακή μονή Δίβροβουνίου, από την οποία στα 1866, είχε χτιστεί και το διδακτήριο με τα έσοδα των μετοχίων της Βλαχίας. Βλ. Δ. Ευαγγελίδη, Βόρειος Ήπειρος, Αθήναι 1919, σ. 89 κ.ε. Πρβλ. Βασ. Μπαρά, Το Δέλβινο της Βορείου Ηπείρου και οι γειτονικές του περιοχές, Αθήναι 1966, σ. 325 Φωτίου Γ. Οικονόμου, Τα Σχολεία της ενιαίας Ηπείρου στους χρόνους της Τουρκοκρατίας (1453-1913), Αθήναι 1987, σ. 79.

8. Για τη Βυζαντινή μονή του Αγίου Νικολάου Δίβρης Βλ. Δ. Ευαγγελίδη, ό.π., σ. 106. Πρβλ. Μ. Σπυρομίλιου, Πίναξ στατιστικός των ιερών σταυροπηγιακών και ενοριακών Μονών της περιφέρειας του Β. Προξενείου Αργυροκάστρου, Ο Νέος Κουβαράς, Αθήναι 1965, σ. 254. κ.ε. Τ. Γιοχάλα-Λίζας Έβερτ, Στη γη του Πύρρου, Διαχρονικός Ελληνισμός στην Αλβανία, Αθήνα 1993, σ. 109 κ.ε. όπου και γίνεται λεπτομερής περιγραφή της μονής. Δημ. Καμαρούλια, Τα Μοναστήρια της Ηπείρου, Εκδόσεις Μπαστάς-Πλέσσας, Αθήναι (α.χ.) τόμος Β, σ. 510.

4 θήκαι κανδήλων αργυραί και 3 στέφανοι εικόνων αργυροί	» 200
40 οκαδ. χάλκωμα	» 200
Σιτηρά	» 130
Σιδηρά εργαλεία	» 50
40 πρόβατα	» 650

Εν όλω δραχμαί 18.255

Τη 20 Μαΐου 1913. Οι εφοροεπίτροποι Χρήστος Ισταζούκης,
Φώτο Παπάς, Ζήσος Κούρης
Χωρίον Γιαννιτσάτιον⁹

Ζημίαι προξενηθείσαι υπό των Τουρκαλβανών εν τη εκκλησία μας
"Άγιος Γεώργιος"

Ιερά άμφια » 90

(υπ) ο εφημέριος Παπα Μιχαήλ Γκίκας 21 Μαΐου 1913
Χωρίον Κουλουρίτζα¹⁰

Εν τη εκκλησία της Αγίας Μαρίνης

Ιερά σκεύη και άμφια » 20

Βιβλία της Εκκλησίας » 70

Μια αργυρά θήκη κανδήλας » 40

Εις τίμιος σταυρός αργυρούς » 80

Μια χάλκινη κολυμβήθρα » 30

Ένα βώδι αξίας » 150

Εν όλω δραχμαί 490

22 Μαΐου 1913 (υπ) ο εφημέριος Αθανάσιος Σπύρου. Πάρεδρος-σύμ-
βουλος Βασίλειος Αγγελή, Τσάβος μπάσος.

Χωρίον Τζούκα¹¹

9. Σύμφωνα με την απογραφή του έτους 1888 το χωριό "Γιανητσάταις" υπαγό-
ταν στην επαρχία του Δελβίνου και είχε 65 οικογένειες και 325 κατοίκους. Βλ. Γε-
ωργίου Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 41.

10. Η Κουλουρίτζα ήταν μικρό χωριό και είχε στα 1888 10 οικογένειες και 50 κα-
τοίκους και υπαγόταν στην επαρχία Χειμάρρας. Βλ. Γ. Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 43.

11. Η Τζούκα αναφέρεται στη στατιστική του έτους 1888 με τ' όνομα "Τσούκη"
και είχε 30 οικογένειες που αριθμούσαν 150 κατοίκους. Υπαγόταν στην επαρχία
Χειμάρρας. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 43.

Τα όσα πράγματα ελεηλατήθησαν εν τη εκκλησία του χωρίου μας "Άγιος Κων/νος".

Ιερά άμφια και σκεύη	δρχ. 80
Βιβλία της ακολουθίας	» 70
Ιερά κολυμβίθρα	» 40
4 δεσποτικάί άγιοι εικόνες	» 35
4 αγελάδες προς 60 δρχ.	» 240
Τα εσωτερικά πράγματα του Σχολείου μας ¹² εκάησαν αξίας	» 200
Εις αργυρούς σταύρος	» 50
Η Σταύρωσις του Σωτήρος	» 40

Εν όλω Δραχμαί 755

Τη 23 Μαΐου 1913. Ο πάρεδρος με τους δύο συμβούλους (υπ) Βασίλειος Κώστας δια χειρός Χρίστου Πιάνου, Χρίστος Πιάνος, Βασίλειος Τούρλας δια χειρός. Δ. Βολέμη.

Χωρίον Δρομίσι¹³

Ζημιαί εν τη εκκλησία μας "Αγία Σοφία"

α) Τα ιερά δισκοπότηρα αργυρά	δρχ. 150
Τα ιερά άμφια	» 60
Ιερά βιβλία	» 70
Γεννήματα αραβοσίτου οκάδ. 800	» 120
3 κυτία μελισσών	» 25

Εν όλω Δραχμάς 425

Εν Δελβίνω τη 28η Μαΐου 1913. Οι Μουχταροδημογέροντες Βασίλειος Γεωργίου Ιωάννης Νικολάου Μιχαήλ Βασιλείου. Τους αγραμμάτους με λόγου τους έγγραψα Δημ. Βαλεράς.

Ιερά Μονή Μεσοποτάμου¹⁴

12. Το σχολείο της κοινότητας Τζούκα λειτουργούσε κανονικά από το σχ. έτος 1928 και μετά και είχε 5 τάξεις με 52 μαθητές και δάσκαλο τον Ανδρέα Κέσκο. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π. σ. 67.

13. Το χωριό Δρομίσι υπαγόταν στην επαρχία Δελβίνου και είχε 25 οικογένειες οι οποίες αριθμούσαν 125 κατοίκους Βλ. Γ. Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 43.

14. Για το μοναστήρι του Μεσοποτάμου Βλ. Π. Αραβαντινού, Χρονογραφία της Ηπείρου εν Αθήναις 1856, τόμος Β, σ. 105. Πρβλ. Ν. Μυστακίδη, Ο Άγιος

Ζημίες της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου¹⁵

2 σταυροί αργυροί	δρχ. 80
1 λαβίς αργυρά	" 8
Ιερά άμφια	" 80
20 οκάδες Μακίρια	" 40
Δύο αρχαία κελίμια	" 80
Εις μύλος του καφέ	" 8
Ζώα δύο ήτοι 1 ίππος και 1 φορβάς άτινα εκλάπησαν υπό των Τουρκαλβανών με αρχηγόν Ράππον ιζανέζην από Βέργον Γιανούσην Κένδρος	" 400
Δύο όνοι	" 150
10 κυτία μελισσών	" 80
Τρόφιμα, βούτυρον κ.τλ.	" 400

Εν όλω δρχ.1326

Εν τη Ιερά Μονή Μεσοποτάμου 27 Μαΐου 1913. Οι επίτροποι (υπ) Γιώργι Ζήσο Παπάς Γρηγόριος Μήτρος. Ο εφημέριος (υπ) Ιερέυς Νικόλαος.

Χωρίον Καλύβια - Πασσά¹⁶

Νήφων εκ Λουκόβου της Ηπείρου, εφημερίδα "Φωνή της Ηπείρου", φύλλο 418/23-2-1901. Του ιδίου, Το Δέλβινον. Η αρχαία πόλις Φοινίκη, η Μονή Μεσοποτάμου και οι Άγιοι Σαράντα, Ημερολόγιο "Ηπειρωτικός Αστήρ", Εν Αθήναις 1904, σ. 155 κ.έ. Δ. Ευαγγελίδη, ό.π., σ. 106. Φρ. Βερσάκης, Βυζαντινός ναός εν Δελβίνω, Αρχαιολογικόν Δελτίον 1 (1915), σ. 28 κ.έ. Λεάνδρου Βρανούση, Χρονικά της Μεσαιωνικής και Τουρκοκρατούμενης Ηπείρου, εκδόσεις ΕΗΜ, Ιωάννινα 1984, σ. 152 κ.έ. Γιακουμής Γ και Κ, Ορδόδοξα μνημεία στη Βόρειο Ηπειρο, Πρώτη προσέγγιση - καταγραφή, εκδόσεις Ι.Β.Ε. Ιωάννινα 1994 γενικά Δημ. Καμαρούλια, ό.π., σ. 519 κ.ε. μαζί με τη σχετική βιβλιογραφία.

15. Η μονή του Μεσοποτάμου τιμάει τη μνήμη του Αγίου Νικολάου και κατά τον Βρανούση έγινε από τον Αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Θ τον Μονομάχο (1042-1054). Βλ. Λεάνδρου Βρανούση, ό.π., σ. 174, κ.έ.

16. Το χωριό Καλύβια Πασσά, η στατιστική του 1888 το τοποθετεί στην επαρχία Χειμάρρας με το όνομα Καλύβια και 250 κατοίκους, ενώ η στατιστική του 1927 το τοποθετεί στην επαρχία Βούρκου με 349 κατοίκους. Βλ. Γ. Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 43 & 47.

Εκκλησία Αγίου Σπυρίδωνος λεηλατηθείσα και αρπαγείσα παρά των τουρκαλβανών κατοίκων χωρίων Παντελεήμονος και Μαρκάτες.

1 Ιερατική στολή Ρωσική	δρχ. 200
2 Ιερατική στολή ετέρα	» 80
1 χάλκινη κολυμβήθρα	» 50
1 θήκη αργυρά κανδήλας	» 25
1 κώδων 65 οκάδων	» 300
17 λίραι οθωμανικάί τοις μετρητοίς	» 280
80 οκάδες έλαιον	» 120
400 οκάδες αραβόσιτον	» 120
1 βους και 1 αγελάς	» 150
1 Επιτάφιος	» 50
1 Σχολείον ¹⁷ λιθόκτιστον εκάη ομού με το ελαιουργείον αξίας	» 3000
Εις σταυρός αρχαίος αργυροκεντητός	» 100
	Εν όλω δρχ. 4.475

Δέλβινον 28 Μαΐου 1913. Ο εφημέριος Καλύβια-Πασσιά (υπ) Ιερεύς Κ. Σκεύης λιόλο νάσος Ζήσο Σ. Παπάς

Χωρίον Λύβινα¹⁸

Εκκλησία "Εισόδια της θεοτόκου"

2 δισκοπότρηρα εν εκ ψευδαργύρου και το έτερον εκ κασσιτέρου μετά των αμφίων αξίας	δρχ. 120
2 ιερατικάί στολαί	» 80
2 αργυραί κανδύλαι	» 60
7 έτεραι τοιαύται	» 20
1 πολυέλαιος υάλινος	» 100

17. Το Σχολείο του χωριού θα πρέπει να είχε επισκευαστεί σε σύντομο χρονικό διάστημα γιατί από τα 1927 είναι σε λειτουργία με τέσσερες τάξεις και ένα δάσκαλο. Η δύναμη των μαθητών του ήταν 36. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 65 κ.ε.

18. Το χωριό Λύβινα υπαγόταν στην επαρχία του Δελβίνου και στα 1888 είχε 150 κατοίκους ενώ το 1927 είχε 167. Βλ. Γ.. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 42 και 46.

Τρία εξαπτέρυγα	»	100
1 σταυρός και 4 στέφανα των εικόνων	»	50
1 επιτάφιος θρήνος	»	80
Τα βιβλία της εκκλησίας	»	70
120 οκάδες ελαίου	»	180
2 πίδαοι	»	40
600 οκάδες αραβοσίτου και σίτου	»	225
Το Σχολεῖον μετά του μαγαζίου λιθόκτιστον ¹⁹	»	1200
		Εν όλω δρχ. 2325

Εν Λυβίνη τη 30 Μαΐου 1913. Οι εφοροεπίτροποι (υπ) Γεώργιος Παπά Νικολάου Θεόδωρος Δημ. Βασίλη. ο εφημέριος Ιερεύς Νικόλαος
Χωρίον Μεμόραχη²⁰

Εκκλησία Αγίου Νικολάου

1 στολή ιερατική και ιερά άμφια	δρχ.	60
Δισκοπότρηρα εκ κασσιτέρου μετά των καλυμμάτων	»	50
άπαντα τα βιβλία της εκκλησίας	»	70
1 θυμιατήριον	»	10
25 οκάδες έλαιον	»	37,50
100 οκάδες αραβοσίτου και 40 οκάδες σίτου	»	42
5 κυτία μελισσών	»	40
2 αγελάδες και 1 βους	»	150

Εν όλω δρχ. 452,50

Εν Μεμόραχη τη 30 Μαΐου 1913. Οι επίτροποι (υπ) Μήτρος Μπαλτζάκης Χρήστος Μουράτης. Ο εφημέριος (υπ) Παπά Σταύρος Γραΐκας.

19. Το Σχολείο Λύβινας λειτουργούσε μετά την καταστροφή του στο νάρθηκα της εκκλησίας και το σχ. έτος 1929-30 δεν λειτουργούσε ελλείψει δασκάλου. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 73.

20. Το χωριό Μεμόραχη στα 1888, σύμφωνα με επίσημη ελληνική στατιστική του Προξενείου Ιωαννίνων, είχε συνολικά 20 οικογένειες οι οποίες αριθμούσαν συνολικό πληθυσμό 100 κατοίκους. Σύμφωνα με αλβανική στατιστική του 1927 ο πληθυσμός ανερχόταν σε 71 κατοίκους. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 42 και 46.

Χωρίον Καλτζάτες²¹

Προξενηθείσαι ζημΐαι υπό των Τουρκαλβανών τσιάμιδων εν τη εκκλησία "Αγία Παρασκευή"

Τα ιερά άμφια μετά του επιταφίου θρήνου	»	150
Μία χάλκινη αγία κολυμβήθρα	»	40
υάλινοι κανδήλαι κρεμασταί	»	8
Το Σχολείον ²² λιθόκτιστον μετά μαγαζείου του εκάη	»	1000
40 οκάδες ελαίου	»	60

Εν όλω δρχ.: 1258

Εν Καλτζάτες τη 1 Ιουνίου 1913 (υπ) ο εφημέριος Παπά Ζήσης

Χωρίον Καλύβια του Σούση²³

Ζημΐαι προξενηθείσαι από τους Τουρκαλβανούς εν τη εκκλησία "Άγιος Ανδρέας"

Άπαντα τα ιερά άμφια και δισκοπότηρα μετά του επιταφίου θρήνου	»	150
1 πολυέλαιος υάλινος	»	120

21. Το χωριό στη στατιστική του 1888 αναφέρεται με τ' όνομα Καλτσάταις είχε 80 οικογένειες, οι οποίες αριθμούσαν συνολικό πληθυσμό 400 κατοίκων. Η αλβανική στατιστική του 1927 το τοποθετεί στην επαρχία Βούρκου-Κονισπόλεως με το αυτό όνομα, αλλά με σημαντική πτώση του πληθυσμού του, που έφτανε τους 170 κατοίκους. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 42 και 47.

22. Κατά τον Βασ. Μπαρά το χωριό υπαγόταν στη σχολική περιφέρεια Λαζάτων. Βλ. Βασ. Μπαρά, ό.π., σ. 326. Αντίθετα κατά τον Παπαδόπουλο το χωριό είχε σχολείο μαζί με το Λαζάτιο. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 66.

23. Κατά την απογραφή του 1888 το χωριό αναφέρεται με τ' όνομα Καλύβια και υπαγόταν στην επαρχία Χειμάρρας, είχε 50 οικογένειες και συνολικό πληθυσμό 250 κατοίκους. Κατά την αλβανική απογραφή αναφέρεται με τ' όνομα Καλύβια - Σούση τοποθετημένο στην 6η επαρχία των Αγίων Σαράντα. Είχε πληθυσμό 113 κατοίκους. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 43 και 46.

Δύο ευαγγέλια χάρτινα	» 40
1 σταυρός αργυρούς	» 20
1 θυμιατήριο και αρτοφόρειον	» 10
10 οκάδες ελαίου	» 15
1 τρικέριον ψευδαργύρου	» 8
1 τρικέριον ψευδαργύρου	» 10
1 ωραία πύλη	» 10
800 οκάδες αραβοσίτου	» 220
2 αγελάδες	» 100
5 κυψέλαι μελισσών	» 40
Υάλινη κανδήλα και 1 έτερον θυμιατήριο	» 5
4 εικόνες εζωγραφισμέναι επί της οροφής έσπασαν μετά αυτής	» 50

Εν όλω δρχ. 788

Εν Καλύβια του Σούση (Δροβιάνης) τη 1 Ιουνίου 1913. Ο πάρεδρος και σύμβουλος (υπ.) Ζήσο Πύλιος Κώστα Γιάννης. Δια τους άνω δύο αγραμμάτους υπογράφω εγώ ο οικονόμος Μονής Καμένης²⁴ Παπα-Κώστας (υπ.) Ο εφημέριος Π Αθανάσιος.

Χωρίον Καινούργιον Μεμούσ βεή²⁵

Εν τη εκκλησία Αγίου Δημητρίου

Απαντα τα βιβλία της εκκλησίας αξίας	δρχ. 70
Ιερά άμφια μετά του Αγίου επιταφίου και δικηρίων	» 80
Ιερά δισκοπότηρα εκ κασσιτέρου	» 50

24. Βλ. Π. Αραβαντινού, ό.π., σ. 70 κ.έ. Πρβλ. Του ιδίου, ό.π., σ. 154. κ.έ. Σπ. Λάμπρου Το κατάστιχον του μοναστηρίου Κάμενας Νέος Ελληνομνήμων 11 (1914). σ. 44 κ.έ. Δ. Ευαγγελίδη, ό.π., σ. 90 κ.ε. Δημ. Καμαρούλια, ό.π., τόμος Β, σ. 533 κ.έ. μαζί με τη σχετική βιβλιογραφία.

25. Το χωριό αναφέρεται στη στατιστική του 1888, και είχε 50 οικογένειες και 250 κατοίκους. Στην απογραφή του 1927 οι κάτοικοι του έφταναν τους 148. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 43 και 47.

1 τίμιος σταυρός αργυρούς	»	25
1 κολυμβήθρα χαλκίνη	»	30
1 εικών Ι. Χρηστού μεγάλη	»	20
		Εν όλω δρχ. 275

Εν Μεμούσ βέη τη 2 Ιουνίου 1913. Ο πάρεδρος και σύμβουλος (υπ) Νάτση Παπάς Γρηγόρι Γκιζέλης. Ελλείψει κανονικού εφημερίου (υπ) Ιερεύς Κ. Σκεύης Καλύβια Πασά.

Χωρίον Ομέρ Εφένδη²⁶

Εν τη εκκλησία Αγία Παρασκευή.

Δύο Ιερατικάί στολαί η μία εκ Ρωσσίας και η ετέρα εκ Διάνας αξίας	»	100
Ιερά καλύμματα και επιτάφιος θρήνος	»	15
1 θυμιατήριον αργυρούν και 1 τίμιος σταυρός	»	60
Άπαντα τα ιερά βιβλία	»	70
1 Κολυμβήθρα χαλκίνη	»	30
Ωραία πύλη μετά κολυμβήθρας	»	20
25 οκάδες λάδι	»	37,50
2 ζώναι χρυσαί	»	18
5 κυφέλαι μελισσών	»	40
		Εν όλω δρχ. 390,50

Εν Ομέρ Εφένδη τη 2 Ιουνίου 1913. Ο πάρεδρος και οι σύμβουλοι (υπ). Ο εφημέριος Παπά Ζήσης.

Χωρίον Αδράσοβα²⁷

26. Το χωριό ήταν έδρα εκπαιδευτικής περιφέρειας στην οποία υπαγόταν και το χωριό Ρουμαντζά. Βλ. Β. Μπαρά, ό.π., σ. 326. Ήταν χωριό της επαρχίας Δελβίνου και το 1888 είχε πληθυσμό 200 κατοίκους. Στην απογραφή του 1927 αναφέρεται με τ' όνομα Υμέρ Εφέντη και ο πληθυσμός του έφτανε τους 134 κατοίκους. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 42 και 46.

27. Το χωριό υπαγόταν στην 3η επαρχία του Δελβίνου και στα 1888 είχε 50 οικογένειες και πληθυσμό 250 κατοίκους. Στην απογραφή του 1927, ο πληθυσμός του έφτανε μόλις τους 96 κατοίκους. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 42 και 45.

<i>Εν τη εκκλησία Αγίου Γεωργίου</i>	
1 Ιερατική στολή	δρχ. 60
Τα δισκοπότηρα εκ κασσιτέρου μετά δικηροτρικήρων	» 60
Καλύμματα μετά επιταφίου θρήνου	» 40
Άπαντα τα ιερά βιβλία	» 70
1 θυμιατήριον εκ ψευδαργύρου	» 10
1 τίμιος σταυρός αργυρούς	» 30
15 οκάδες ελαίου	» 22,50
1 ζώνη χρυσή	» 10
<i>Εν όλω δρχ. 302,50</i>	

*Εν Αδράσοβα τη 2 Ιουνίου 1913. Ο πάρεδρος και οι σύμβουλοι (υπ)
Ζήσης Πήλιος (υπ) ο εφημέριος Παπα Ζήσης.*

Χωρίον Ρωμαντζά²⁸

<i>Εν τη Εκκλησία "Απόστολος Μάρκος"</i>	
1 Ιερατική στολή μεταξωτή	δρχ. 100
Ιερά καλύμματα μετά του επιταφ. θρήνου	» 40
Τα δισκοπότηρα αργυρά	» 60
Το δισκάριον και αστερίσκος	» 20
Άπαντα τα ιερά βιλία	» 70
1 τίμιος σταυρός αργυρούς	» 40
1 θυμιατήριον	» 10
12 οκάδες ελαίου	» 18
5 αγελάδες και μόσχος	» 200
1 βους της εργασίας	» 110
εχάλασαν το τέμπλον της εκκλησίας	» 120
1 μαγαζείον εκ σανίδων	» 180
200 δραμ. ασίμιον του ιερού Ευαγγελίου	

28. Στη στατιστική του 1888 το χωριό αναφέρεται με τ' όνομα Ρουμάντζια και είχε τότε 40 οικογένειες και 200 κατοίκους. Στη στατιστική του 1927 αναφέρεται με τ' όνομα Ρωμάντζια και είχε 190 κατοίκους. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 42 και 46.

αφήρεσαν	»	70
1 αγία κολυμβήθρα	»	30

Εν όλω δρχ. 1060

Εν Ρωμαντζά τη 2 Ιουνίου 1913. Ο Πάρεδρος (υπ) Χρήστος Σταύρου (υπ) Ο εφημέριος Παπά Ζήσης.

Χωρίον Φοινίκη²⁹

Εν τη εκκλησία "Κοίμησις της θεοτόκου"

Όλα τα ιερά άμφια ρωσικά μεταξωτά	δρχ.	150
έτερα τοιαύτα	»	50
Τα δυσκοπότηρα εκ κασσιτέρου	»	40
Άπαντα τα Ιερά βιβλία	»	70
1 κολυμβήθρα χαλκίνη	»	40
4 εικόνες δύο μεγάλαις και δύο μικραί	»	60
2 τίμιοι σταυροί	»	40
1 επιτάφιος θρήνος	»	40
2 μανουάλια μπρούντζινα	»	80
1 πολυέλαιος	»	40
6 θήκαι κανδυλών	»	10
1 κώδων έσπασε	»	150
5 βόες αροτήρες	»	600
3 αγελάδες και 2 ταύροι και 1 μόσχος	»	300
1600 οκάδες γέννημα	»	400
2 άλογα και 1 φορβάς	»	300

Εν όλω δρχ. 2370

29. Στη στατιστική του 1888 το χωριό είχε 50 οικογένειες και 250 κατοίκους. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 42. Σύμφωνα με στατιστική των ετών 1889-1899, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα "Αγών" των Αθηνών, η Φοινίκη είχε 200 κατοίκους Έλληνες ένα δημοτικό σχολείο με 25 μαθητές με ένα δάσκαλο και με δαπάνες συντήρησης 400 γρόσια το χρόνο. Βλ. Βασ. Μπαρά, ό.π., σ. 343. Στη στατιστική του έτους 1927 το χωριό παρουσιάζεται να έχει 379 κατοίκους και μειονοτικό σχολείο με 1 δάσκαλο και με τριάντα συνολικά μαθητές στις τέσσερις τάξεις του. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 46 και 47.

Εν Φοινίκη τη 4η Ιουνίου 1913. Ο πάρεδρος και σύμβουλοι (υπ) βασιλείος Κύριος, Κώστα κυριαζός, Ανδρέας Πίτας (υπ). Ο εφημέριος Παπα Σταύρος.

Χωρίον Κρασιά³⁰

Ζημίαια εν τη εκκλησία "Άγιος Γεώργιος"

Άπαντα τα ιερά άμφια και ο επιτάφιος

δρήνος δρχ. 80

1 πεντηκοστάριον και 1 Ιερόν Ευαγγέλιον » 17

2 τίμιοι σταυροί αργυροί » 40

Τα δισκοπότηρα εκ κασσιτέρου » 50

30 ταγάρια ήτοι 1200 οκ. αραβοσίτου » 350

10 αγελάδες μικραί και μεγάλαι » 450

Το καέν σχολείον³¹ » 1000

Εν όλω δρχ. 2980

Εν Δελβίνω τη 8 Ιουνίου 1913. Ο πάρεδρος και σύμβουλος (υπ) χαρίση, Σπυρίδων Μπαλιάνης, Βασίλειος Καΐσης. Ο εφημέριος (υπ) Ιερεύς Νικόλαος.

Χωρίον Βρυώνι³²

Ζημίαι εν τη εκκλησία "Άγιος Μαμάς"

Άπαντα τα ιερά άμφια δρχ. 80

Δισκοπότηρα εκ κασσιτέρου μετά δικηρο-
τριχηρίων » 50

Άπαντα τα ιερά βιβλία » 70

1 κολυμβήθρα εκ χαλκώματος » 40

30. Το χωριό Κρασιά κατά τη στατιστική του 1888 είχε 40 οικογένειες και πληθυσμό 200 κατοίκους ενώ κατά την αντίστοιχη του 1927 είχε 203. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 42 και 46.

31. Το καμένο σχολείο του χωριού είχε λειτουργήσει σαν μειονοτικό κοινοτικό το σχ. έτος 1928-29 με δάσκαλο τον Αθανάσιο Βασιλείου και με 25, συνολικά, μαθητές στις πέντε τάξεις του. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 66.

32. Το χωριό Βρυώνι δεν αναφέρεται καθόλου στη στατιστική του 1888, ενώ αντίθετα αναφέρεται στη στατιστική του 1927. Ανήκε στο τμήμα των Αγίων Σαράντα και είχε 167 κατοίκους. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 46.

Τα δύο βημόθυρα μετά εικόνων	» 40
1 επιτάφιος θρήνος εκ μουσιαμά	» 20
Όλαι αι ύαλοι των παραθύρων	» 30
Χρήματα έτοιμα εις το ιερόν	» 800
1 αργυρά κανδήλια του αγίου	» 30
20 ζώα αγελάδες	» 800
60 οκάδες έλαιον προς 1,50	» 90
3 κυψέλαι μελισσών	» 30
ύαλοι παραθύρων σχολείου ³³ και καδίσματα καταστραφέντα	» 60
Εν όλω δραχ. 2140	

Εν Βρυωνίω τη 17 Ιουνίου 1913. Ο πάρεδρος και σύμβουλοι (υπ) Νάνης Κώτσιας, Πύλιος θωμάς, Βασίλειος Χρ. Μπάμπης Παπά Νικόλαος.

Χωρίον Γέρμα³⁴

Εν τη Εκκλησία "Άγιος Νικόλαος"	
Άπαντα τα ιερά βιβλία	δραχ. 350
Δύο ιερατικάί στολαί, εξ ων η μία χρυσούφαντος ή άλλη εκ τσόχας	» 300
Δισκοπότηρα, αργυρά λόγχη, λαβή, αστερίσκος	» 160
Εις τίμιος σταυρός αργυρούς μέγας	» 65
Εις κώδων (καμπάνα) οκάδες 52 σπασμένος	» 200
Εν θυμιατήριον παφόνι	» 15
Κολυμβήθρα χαλκώματος	» 30

33. Σύμφωνα με την έκθεση του Έλληνα επιθεωρητή Αθανασίου Ναθαναήλ το σχολείο του χωριού είχε λειτουργήσει κατά το σχ. έτος 1928-29 με δάσκαλο τον Σταύρο Ιωαννίδη και με 36 συνολικά μαθητές στις τέσσερες τάξεις του. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 62.

34. Το χωριό περιλαμβάνεται στη στατιστική του 1888 στην επαρχία Χειμάρρας και είχε 40 οικογένειες και 200 κατοίκους. Στην στατιστική του 1927 περιλαμβάνεται στην 5η περιφέρεια του Δελβίνου με 191 κατοίκους. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 43 και 45.

Δύο εικόνες δεσποτικάι	» 40
8 αγελάδες μικραί και μεγάλαι	» 400
2 βόες αροτήρες	» 250
Σχολείον ³⁵ λιθόκτιστον	» 1000

Εν όλω δρχ. 2810

Εν Δελβίνω τη 18 Ιουνίου 1913. Ο πάρεδρος και οι σύμβουλοι (υπ) Αναγνώστης Μ. Αγγελής, Γεώργιος Ζ. Πάντος. Ιερέυς Παπα Σπυρίδων
Χωρίον Ντζέτζοβα³⁶

Αι ζημίαι της εκκλησίας "άγιος Θεόδωρος"

Άπαντα τα ιερά άμφια εκ τσόχας,
επιτάφιος θρήνος δικηροτρίκηρα
δυμιατήριον κ.τ.λ.

δρχ. 100

Άπαντα τα ιερά βιβλία

» 80

Μία αγία κολυμβήθρα χαλκίνη

» 40

Δισκοπότηρα κασσιτέρινα

» 40

Δεσποτικάι εικόνες

» 40

Εν όλω δρχ. 300

Εν Ντζέτζιοβα τη 20 Ιουνίου 1913. Ο πάρεδρος και σύμβουλος (υπ) αναστάσιος βγιέρος Κων/νος Βγιέρος Νικόλαος Βλάσιος. Δια τους άνωδι αγραμμάτους υπογράφω με λόγον τους εγώ ο (υπ) Παπά-Κώστας Αν. Μούκας

35. Το σχολείο της κοινότητας Γέρμας ήταν κεντρικό και είχε σχολική περιφέρεια τα χωριά Γέρμα, Ντερμίστη, Καλύβια Δροβιανίτικα και Χάλιου. Βλ. Βασ. Μπαρά, ό.π., σ. 326. Το Κεντρικό Σχολείο Γέρμας δεν αναφέρεται καθόλου σε στατιστική, που είχε κάνει η εφημερίδα των Αθηνών "Αγών" το έτος 1898-1899. Βλ. Βασ. Μπαρά, ό.π., σ. 341 κ.ε.

Το ως άνω σχολείο λειτουργούσε ως μειονοτικό κατά το σχολικό έτος 1928-29 με δάσκαλο τον Ευάγ. Ζάχο, που ήταν τελειόφοιτος σχολαρχείου. Αυτή τη σχολική χρονιά είχε 50 συνολικά, μαθητές στις πέντε τάξεις του. Βλ. Γ. Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 62.

36. Το χωριό δεν αναφέρεται καθόλου τόσο στην Ελληνική στατιστική του 1888 όσο και στην αντίστοιχη αλβανική του 1927. Πιθανό το χωριό να είχε εγκαταληφθεί ή να είχε αλλάξει το όνομά του, που είναι και το πιο πιθανό (Σ.Σ.).

Χωρίον Άγιος Ανδρέας³⁷

1 κολουμβήθρα	δραχ. 40
1 κώδων 90 οκάδων	» 240
	Εν όλω δραχ. 280

Εν τη Ιερά Μονή Θεολόγου³⁸ 9 Ιουλίου 1913 (υπ) Ο ιερέυς Αθανάσιος Γιώργη Νίτος, Σταύρος Γιάννης.

Πικέρνι³⁹

Εις το χωρίον τούτο επυρπολήθη η εκκλησία και άπαντα τα εν αυτή ιερά σκεύη δυσκοπότηρα και ο στολισμός αυτής εικόνες, σταυροί, ευαγ-

37. Ο Άγιος Ανδρέας αναφέρεται στη στατιστική του έτους 1888 και είχε 60 οικογένειες. Η αλβανική στατιστική του έτους 1927 το αναφέρει σαν χωριό της 6ης περιφέρειας Βούρκου και Κονισπόλεως. Ο πληθυσμός του ανέρχονταν σε 256 κατοίκους. Κατά τους ελληνικούς πίνακες των μειονοτικών σχολείων, στο χωριό δεν λειτουργούσε σχολείο. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, όπ. σ. 45.

38. Η μονή Θεολόγου ήταν Πατριαρχική και ιδρύθηκε κατά την Ζ εκατονταετηρίδα. Βρίσκεται κοντά στο χωριό Τσαρκοβίτσα και σε απόσταση 10 λεπτών από τα χωριά Γράσδανη, Μάλτσανη, Τσαρκοβίστα, Γιαννιτσάτι, Λουζάτι και Άγιος Ανδρέας και είχε εισόδημα 200 λίρες Τουρκίας, από τις οποίες 20 έδινε, με τη μορφή επιχορήγησης, στο κεντρικό σχολείο της κοινότητας Θεολόγου. Βλ. Βασ. Μπαρά, ό.π., σ. 237. Ιδρυτές του μοναστηριού ήταν οι αδελφοί Ν. Λάππα από τη Δρόβιανη και από τα 1876 λειτουργούσε σ' αυτό κεντρική σχολή, με τ' όνομα "Ευθύμιος Κεντρική Σχολή Ρίζης", για να τιμήσει τη μνήμη του Ευθυμίου Λάππα. Εξυπηρετούσε τα γύρω χωριά Κουλουράτες, Άγιος Ανδρέας, Τσαρκοβίστα, Λουψάταις, Γιαννιτσάτες και Μάλτσιανη. Βλ. Βασ. Μπαρά, ό.π., σ. 321 κ.έ. Πρβλ. Λεάνδρου Βρανούση, Χρονικά της Μεσαιωνικής και Τουρκοκρατούμενης Ηπείρου, εκδόσεις και χειρόγραφα Ιωάννινα 1962, σ. 173. Φωτίου Γ. Οικονόμου, ό.π., σ. 79 μαζί με τη σχετική βιβλιογραφία.

39. Το Πικέρνι δεν αναφέρεται στη στατιστική του 1888 και του 1927, ενώ αντίθετα αναφέρεται στη στατιστική της εφημερίδας των Αθηνών "Αγών". Σύμφωνα με αυτή τη στατιστική το χωριό, κατά την περίοδο 1898-1899 είχε 1200 κατοίκους Έλληνες ένα δημοτικό σχολείο με 60 μαθητές και ένα δάσκαλο και ετήσιες δαπάνες συντήρησης 550 γρόσια. Βλ. Βασ. Μπαρά, ό.π., σ. 344. Τον Μάη του 1913 το χωριό είχε καεί από τους Αλβανούς και κατά τον Luciano ο άνεμος "φυσών δυνατά, μετέφερε τους φρικτούς τούτους πυρσούς κατ' ευθείαν προς την Αδριατικήν θάλασσαν, όπου έλαμπον αναρίθμητοι μικραί και μεγάλαι φλόγες και οι πρόσφυγες, αναμένοντες την άφιξιν των ελληνικών σκαφών, εθερμαίνοντο από την

γέλιον και λοιπά. Απαιτούνται της εν Πικερνίω εκκλησίας του Αγίου Δημητρίου προς χρήσιν ιεροπραξιών ανά δύο ζεύγη ιερών αμφίων, δισκοποτήρων, καλυμμάτων, θυμιατηρίων και άπαντα τα βιβλία της εκκλησιαστικής ακολουθίας ανά δύο όπως και της εκκλησίας του Αγίου Βασιλείου και μία κολυμβήθρα και δύο Ιερά Ευαγγέλια, δύο δοχεία αγίου άρτου και αγίου Μύρου. Εν Πικερνίω τη 16 Ιουνίου 1913. Ο εφημέριος (υπ) Παπά Σωκράτης.

Χωρίον Νίβιτσα⁴⁰

Εις το χωρίον τούτο επυρπολήθηκε η σχολή⁴¹. Της εκκλησίας του Αγίου Δημητρίου αφηρέθησαν τα αργυρά ιερά σκεύη, στέφανα αγίων εικόνων, θυμιατήρια και λοιπά. Ιερά άμφια και καλύμματα κατεστράφη η αγία τράπεζα, ηκρωτηριάσθησαν οι άγιοι εικόνες, διηρπάγησαν πολυέλαιοι, σταυροί και κανδήλαι και εκλείπει εν γένει ο εντός του ιερού τούτου ναού στολισμός απαιτών δραχμάς...

Εκλάπησαν των δύο Ιερών Μονών της Νίβιτσης⁴² τα εξής:

αντανάκλασιν των φλογών αυτών, δια να αποφύγουν το ρίγος". Βλ. Νικολάου Κ. Παπαδοπούλου, Η Δρόπολις της Βορείου Ηπείρου κατά την Τουρκοκρατίαν (1430-1913) Εν Αθήναις 1976, σ. 132 κ.έ.

40. Το χωριό δεν αναφέρεται καθόλου τόσο στη στατιστική του 1888 όσο και στην αντίστοιχη αλβανική του 1927. Ακόμη το χωριό δεν αναφέρεται και στην αλβανική στατιστική του 1937. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π. σ. 40. Φαίνεται έτσι σίγουρο ότι η Νίβιτσα είχε καταστραφεί ολοσχερώς από τους Αλβανούς κατά την πυρκαγιά του Ιουνίου του 1913. Βλ. Ν. Κ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 133 όπου ρητά αναφέρεται ότι τα χωριά Πικέρνι, Λούκοβο, Άγιος Βασίλειος και Νίβιτσα εκαίοντο.

41. Στη στατιστική του σχ. έτους 1898-1899, που δημοσίευσε η εφημερίδα των Αθηνών "Αγών", αναφέρεται ότι το χωριό είχε 950 κατοίκους Έλληνες, ένα δημοτικό σχολείο με 55 μαθητές, ένα δάσκαλο και οι ετήσιες δαπάνες της λειτουργίας του σχολείου της έφταναν τα 500 γρόσια. Βλ. Β. Μπαρά, ό.π., σ. 344. Πρβλ. Φ. Γ. Οικονόμου, ό.π., σ. 83.

42. Αναφέρεται στα μοναστήρια της Κοκαμέας (Κοίμηση της Θεοτόκου) και Βολοτέρι (Άγιος Γεώργιος). Βλ. Π. Αραβαντινού, ό.π., σ. 155 και 174. Πρβλ. Φ. Βερσάκη, ό.π., σ. 243 κ.έ. Δ. Ευαγγελίδη, Αι αρχαιότητες και τα βυζαντινά μνημεία της Βορειοδυτικής Ηπείρου, Νέος Ελληνομνήμων 10 (1913), σ. 464 κ.ε. Του ιδίου, ό.π., σ. 45 και 106. Φ. Οικονόμου Ορθοδοξία και Ελληνισμός στην Βόρειο Ήπειρο, Αθήνα 1990, σ. 148. Βασ. Μπαρά, ό.π., σ. 244. Δ. Καμαρούλια, ό.π., σ. 256 τόμος Β. μαζί με τη σχετική βιβλιογραφία.

2 ζεύγη ιερών αμφίων	δρχ.
2 ζεύγη δώδεκα μηναίων, 2 πεντακοστάρια και δύο τριώδια	»
2 ευχολόγια και δύο φυλλάδια λειτουργίας	»
2 δισκοπότηρα μετά των καλυμμάτων αυτών	»
2 κολυμβήθραι, 2 θυμιατήρια και 2 δοχεία αγίου άρτου και αγίου Μύρου	»

Εν Νιβίτση, τη 17 Ιουνίου 1913. Ο εφημέριος Νιβίτσης (υπ) Παπά
Στυλιανός

Χωρίον Άγιος Βασίλειος⁴³

Επυρπολήθησαν σχεδόν άπασαι αι οικίαι⁴⁴, διηρπάγησαν εκ του ιερού ναού της αγίας Τριάδος τα αργυρά σκεύη, θυμιατήριον, το ιερόν αργυρούν ευαγγέλιον, τα στέφανα των αγίων εικόνων, τα ιερά άμφια και καλύμματα, κατεστράφη η Αγία Τράπεζα, ηκρωτηριάσθησαν αι άγιοι εικόνες, συνετρίβησαν οι σταυροί, πολυέλαιοι και εξηφανίσθη ο εντός του ιερού ναού στολισμός. Απαιτούνται της ειρημένης εκκλησίας και των δύο ιερών Μονών του Αγίου Βασιλείου⁴⁵ και Ακρορρίζης⁴⁶ τα εξής:

43. Ο Άγιος Βασίλειος αναφέρεται στη στατιστική του έτους 1898-1899, και φαίνεται ότι εκείνη τη χρονιά είχε 450 κατοίκους Έλληνες, ένα δημοτικό σχολείο με 35 μαθητές, με ένα δάσκαλο και με δαπάνες συντήρησης 500 γρόσια το χρόνο. Βλ. Β. Μπαρά, ό.π. σ. 344. Πρβλ. Φ. Γ. Οικονόμου, ό.π., σ. 83. Το χωριό δεν αναφέρεται στη στατιστική του 1888 και στις αλβανικές του 1927 και 1937 Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 40 κ.έ.

44. Το χωριό είχε καεί από τους Αλβανούς το καλοκαίρι του 1913. Βλ. Μ.Κ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 133. Κατά την αναλυτική έκθεση του 1936-37 του αλβανού επιθεωρητή Κόλ Κότσι δεν αναφέρεται καθόλου το χωριό. Βλ. Γ.Χ. Παπαδοπούλου, ό.π. σ. 126 κ.έ.

45. Σύμφωνα με τον Β. Μπαρά, το μοναστήρι βρίσκεται στο χωριό Άγιος Βασίλειος που διοικητικά ανήκε στο τμήμα Δελβίνου και στη Μητρόπολη Δρυϊνουπόλεως. Είχε, ιδρυθεί του 13ου αιώνα, ήταν ενοριακή και είχε εισόδημα 80 λίρες Τουρκίας. Βλ. Β. Μπαρά, ό.π., σ. 244. Για τη μονή αυτή Βλ. Δ. Ευαγγελίδη, ό.π., σ. 106. Πρβλ. Μ. Σπυρομήλιου, ό.π., σ. 254. Ι Λαμπρίδη, ό.π., σ. 68 κ.έ. Φ. Οικονόμου, ό.π., σ. 148 Δημ. Καμαρούλια, ό.π., τόμος 13 σ. 529.

46. Η μονή της Ακρόρριζας, βρίσκεται στην παραλία του Αδριατικού πελάγους, ανάμεσα στα χωριά Άγιος Βασίλειος και Νίβιτσα και είναι αφιερωμένη στον Άγιο Γεώργιο. Βλ. Π. Αραβαντινού, ό.π. σ. 155. Πρβλ. Δημ. Καμαρούλια, ό.π. τόμος Β σ. 528.

2 ζεύγη δώδεκα μηνιαίων, δύο παρακλητικάί - 2 τριώδια - 2 πεντακοστάρια - 2 ευχολόγια, 2 λειτουργικάί φυλλάδες - 2 Απόστολοι - 2 ωρολόγια - 2 ψαλτήρια - 2 τυπικά - 2 αγιάσματα - 1 κολυμβήθρα - 2 ζεύγη δισκοποτήρων μετά των καλυμμάτων - 2 ζεύγη ιερών αμφίων - 1 δοχείον του αγίου άρτου και εν δοχείον του αγίου Μύρου, 2 θυμιατήρια των Μονών και της εκκλησίας. Εν Αγίω Βασιλείω τη 18 Ιουνίου 1913. Οι ιερείς (υπ) Παπα Χρήστος Παπαδόπουλος, Παπα Γεώργιος Πλιάκος. Υ.Γ. αι ζημίαι του χωρίου Άγιος Βασίλειος έχουσιν λεπτομερώς.

Χωρίον Άγιος Βασίλειος

Α' της Ιεράς Μονής Ακρορρίζης

250 αιγίδια	εικοσόφραγκα	200
35 αγελάδια	»	175
6 βόες και δαμάλια	»	60
1 ημίονος	»	30
10 κυψέλαι μελισσών	»	10
100 οκάδες τυρού αλατισμένου	»	8
500 οκάδες ελαιολάδου	»	35
2000 οκάδες αραβόσιτου	»	35
1000 οκάδες σίτου	»	35
500 οκάδες κριθής	»	25
20 οκάδες βούτυρου	»	10
50 οκάδες χαλκώματα	»	15
Έπιπλα της αποθήκης ελαιοτριβείου	»	15
σιδηρικά της Μονής	»	2
1 ζεύγος ιερών αμφίων και αργυρά		
διακοπότηρα	»	15
1 θυμιατήριον στέφανα αγίων και κανδύλας	»	20
Ιερόν Ευαγγέλιον αργυρούν και άπαντα		
τα βιβλία	»	35

Ο Λαμπρίδης τέλος υποστηρίζει ότι το μοναστήρι της Ακρόρριζας ήταν αφιερωμένο στον Άγιο Γεώργιο και ότι από τα 1874, έδινε στο Δημοτικό Σχολείο του Λούκοβο 480 γρόσια το χρόνο: "Η του Αγίου Γεωργίου, επιλεγομένη της Ακρορρίζης υπέρ του εν Λουκόβω από του 1874 γρ. 480". Βλ. Ι. Λαμπρίδης, ό.π., σ. 69 κ.έ.

Ζημΐαι εν τη εκκλησία Ακρορρίζης	»	50
Κολυμβήθρα δοχεία άρτου κι αγΐου Μύρου	»	8
Κώδωνες εκκλησίας	»	8
		Εν όλω εικασ. 701

Β' Ιεράς Μονής του αγΐου Βασιλείου

11 αγελάδες	εικοσόφραγκα	35
2 βόες	»	20
400 οκάδες έλαιον	»	30
1200 οκάδες αραβόσιτου	»	37
5 πίδοι ελαΐου	»	5
1 ζεύγος ιερών αμφίων και δισκοποτήριων	»	15
1 θυμιατήριον στέφανα αγΐων και κανδήλαι	»	25
Ζημΐαι εντός της εκκλησίας	»	20
		Εν όλων εικοσ. 132

Γ' της Ιεράς Εκκλησίας του χωρίου

8 αγελάδες	εικοσόφραγκα	40
2 βόες	»	20
300 οκάδες έλαιον	»	20
1000 οκάδες αραβόσιτος	»	15
2 πολυέλαιοι και 2 μανουάλια	»	25
1 ζεύγος ιερών αμφίων και δισκοποτηρίων	»	20
1 θυμιατήριον Ευαγγέλιον, κανδήλαι	»	40
2 στέφανα στέψεων αργυρά	»	20
ζημΐαι εντός της εκκλησίας	»	110
Πατώματα και έπιπλα της Σχολής καταστραφέντα	»	25
		Εν όλω εικοσοφρ. 245

Χωρίον Χουντέτσοβον⁴⁷

Της Ιεράς εκκλησίας Χουντετσόβου διηρπάγησαν

150 οκάδες ελαιολάδου	εικοσόφραγκα	10

47. Το χωριό δεν αναφέρεται σε καμία στατιστική (Σ.Σ.).

1 ζεύγος ιερών αμφίων, δισκοποτήρου και καλυμμάτων	»	15
Ιερόν Ευαγγέλιον και άπαντα τα βιβλία της εκκλησίας	»	35
Κολυμβήθρα, κώδων, δοχείον αγίου άρτου και μύρου	»	20
Ζημιάι εντός της εκκλησίας	»	50

Εν όλω εικοσ. 130

Εν Χουντετσόβω τη 5 Ιουλίου 1913. Ο προσωρινός εφημέριος (υπ) Πα-
πα Χρήστος Παπαδόπουλος

Τμήμα Αργυροκάστρου

Αργυρόκαστρον⁴⁸

1 κώδων της παρα τη Ιερά Μητροπόλει εκκλησίας της Μεταμορφώσε-
ως διαμπερές διατρηθείς δρχ. 800

Ότι ακριβές αντίγραφον

Εν Αργυροκάστρω τη 30η Ιουλίου 1913

Σφραγίς + Ο Δρυϊνουπόλεως Βασίλειος Βεβαιοί".

ΠΑΝΟΣ ΔΗΜ. ΤΖΙΟΒΑΣ

48. Για το Αργυρόκαστρο γενικά. Βλ. Rouqueville F.C.H.L., Voyage de la Grece, t II, Paris 1826, σ. 9. Πρβλ. Καρόλου Μενδελσώνος Βαρθόλδου, Ιστορία της Ελλάδος, μετάφραση Α. Βλάχου, Αθήναι 1873, τόμος Α, σ. 145. Α. Δήμα, Ποίον είναι το Αργυρόκαστρον, η ιστορία του, η ελληνικότης του, εφ. "Πατρίς" Αθηνών, φύλλο 17-3-1913.

Εφημερίδα "Εμπρός" Αθηνών, φύλλο 22-1-1914. Χρ. Σούλη. Ταξίδι Τούρκου περιηγητού στην Ήπειρο, περιοδικό Ηπειρωτικά Γράμματα, Γιάννινα 1944, σ. 250. Ε. RIZA, banesa e frtifikuar gjirokastrite, Monumentet, Tirane, I 1971, σ. 127 κ.έ. Γκανή Στραζιμίρι, Μεγάλος πλούτος μνημείων πολιτισμού, εφημερίδα "Λαϊκό Βήμα" Αργυροκάστρου, φύλλο 2-8-1970.